

5. Мороз П., Мороз І. 2023 Інтегрування історії повсякденності у шкільний курс історії: дослідницький аспект. Проблеми сучасного підручника, Вип. 30. 2023. С. 86–101. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2023-30-86-101>

6. Мороз П., Мороз І., Власов В. Історія України в джерелах: практикум. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2021. 564 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/729083/>

Удод О. А. Історія повсякденності як провідний напрям української історіографії. Краєзнавство. 2010. № 3. С. 6–9.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ ЗАВДАНЬ У ШКІЛЬНОМУ ПІДРУЧНИКУ ІСТОРІЇ

Ірина Мороз,

*науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України*

Інтеграційні процеси відбуваються в різних сферах суспільного життя, зокрема в освітньому процесі. Актуальність упровадження інтеграції в освіті зумовлена низкою глобальних процесів і тенденцій розвитку інформаційного суспільства. Сучасні суспільні виклики зазвичай мають комплексний характер, вирішення яких вимагає інтегрованого підходу. Фрагментарність знань перешкоджає формуванню у свідомості учнів цілісного уявлення про світ, що уповільнює розвиток їхніх ключових компетентностей і здатності до розв'язування реальних життєвих задач.

Відповідно в умовах інформаційного суспільства набуває важливості розвиток в учнів системного мислення, навичок роботи різноманітними джерелами інформації, вміння виділяти в масиві інформації важливе, розв'язувати комплексні завдання та приймати зважені рішення. Одним із ефективних методів розвитку зазначених навичок є інтегроване навчання, яке

передбачає не лише взаємозв'язок між освітніми галузями та предметами, а насамперед ґрунтується на наукових ідеях, концепціях, що дають цілісне уявлення про історію, людину, світ і культуру [3, с. 34].

Шкільна історична освіта завжди відіграла важливу роль у формуванні самоідентичності, ціннісних орієнтацій та критичного мислення учнів. У контексті російсько-української війни історична освіта набуває особливої актуальності, адже сучасні події мають глибоке історичне коріння. Тому інтегрований підхід до вивчення історії є надзвичайно актуальним.

Інтегровані завдання є важливим складником інтегрованого навчання історії, оскільки вони є ключовим інструментом для досягнення освітніх результатів. Виконання цікавих і конкретних завдань ставить перед учнем чітку мету та мотивує до активної діяльності. Такі завдання спонукають до зосередженості, наполегливості й використання різних стратегій для досягнення освітнього результату [7].

Втім, як засвідчує практика, саме організація освітнього процесу з розв'язання інтегрованих завдань є найменше реалізованою. Це підтверджують і результати проведеного нами анкетування. Аналіз відповідей на питання анкети засвідчив, що в реалізації інтегрованого підходу в освітній процес 70,3% опитаних вчителів історії використовують на уроках інтегровані завдання. Водночас лише 17,5% педагогів зазначили, що учні охоче виконують завдання, для виконання яких необхідно застосовувати знання з інших предметів, 77,3% респондентів зазначили, що учні ставляться до таких завдань по-різному (залежно від рівня підготовки та вподобань), а 5,2% вказали, що учні виконують такі завдання неохоче. Отже, проблема розроблення якісних і цікавих для учнів інтегрованих завдань з історії є досить актуальною [5, с. 208].

Система інтегрованих завдань у підручнику історії, на думку О. Пошетун та Н. Гупана, є складним утворенням, що

відповідає різноманітним завданням, а саме: 1) формує в учнів цілісні інтегровані різнобічні уявлення про досліджувані процеси і явища суспільного життя, як у минулому, так і нині; 2) моделює поетапну пізнавальну діяльність учнів відповідно до психологічних засад пізнання (актуалізація, сприйняття, осмислення/застосування, рефлексія); 3) активізує пізнавальну діяльність у різних формах (індивідуальній, груповій, фронтальній) та залучає учнів до активностей різних видів: дискусій, обговорень, критичного читання, опрацювання джерел, розв'язання проблем, творчих завдань і проєктів, самооцінювання тощо; 4) дає змогу учням поступово поопераційно опанувати складні, зокрема наскрізні уміння: від засвоєння за зразком до вільного застосування в новій ситуації, наприклад, життєвій [8, с. 123].

Аналіз публікацій засвідчує, що в методиці відсутнє єдине тлумачення поняття «інтегроване завдання». На основі узагальнення наукових розвідок [1; 2; 6-9] ми дійшли до висновку, що під поняттям «інтегроване завдання» в історії слід розуміти педагогічно сконструйовану навчальну проблемну ситуацію або завдання, що передбачає комплексне використання знань, умінь та навичок, здобутих під час вивчення різних предметів та особистісного досвіду з метою формування в учнів ключових компетентностей, системного типу мислення, цілісних та різнобічних уявлень про події, явища, процеси суспільного життя в різні історичні періоди.

На наш погляд, розв'язування інтегрованих завдань на уроках історії має допомагати учням: 1) визначати, як події та явища, діяльність людини впливали/впливають на різні сфери суспільства (політику, економіку, культуру, соціальні відносини, освіту, науку, технології, повсякденність) в минулому і сьогодні; 2) робити аргументовані висновки про зв'язок минулого та сьогодення, визначати взаємовплив людини та довкілля в минулому і нині; 3) розвивати комплексні навички, які включають в себе такі аспекти, як критичне та системне

мислення, комунікаційні навички, соціальну компетентність, творчість, навички самоорганізації; 4) формувати в учнів навички самостійного пізнання та виявляти зв'язок між вивченим матеріалом і повсякденним життям [7].

Основними методичними вимогами до формулювання інтегрованих завдань з історії є:

1) відповідність модельній навчальній програмі й меті уроку (завдання мають стосуватися найважливіших понять та фактів, що засвоюються під час опанування навчальних тем та охоплювати, за можливості, різні види джерел інформації);

2) конкретність, логічність і лаконічність;

3) досяжність у виконанні учнями самостійно чи за допомогою/під керівництвом вчителя;

4) умова не має містити явного підказування;

5) кількість інтегрованих завдань на уроці й у підручнику має бути оптимальною – відповідно до віку, можливостей учнів і відведеного часу;

6) інтегровані завдання мають розробляти відповідно до вікових особливостей учнів, їх потреб та можливостей;

7) система інтегрованих завдань має передбачати оптимальне поєднання різних форм навчання: індивідуальної, парної, групової та колективної [7].

На нашу думку, умова інтегрованих завдань має формулюватися так, щоб вона спонукала до пізнавальної активності учня, висунення припущень, аналізу чи порівняння історичних подій і явищ, виявлення спільних та відмінних рис на встановлення причиново-наслідкових зв'язків різного характеру, історичну реконструкцію та персоніфікацію, доведення або спростування тверджень на основі конкретних фактів, виявлення причин, наслідків та значення подій, простеження синхронності чи послідовності однотипних історичних фактів, явищ та процесів в різних країнах та

регіонах, формулювання і аргументацію особистої думки на основі аналізу історичних джерел, розвиток історичної емпатії та історичної уяви [7].

Використана література

1. Громяк М. І., Федчишин О. М. Інтегровані завдання як засіб формування ключових компетентностей учнів. Підготовка майбутніх учителів фізики, хімії. Біології та природничих наук у контексті вимог Нової української школи : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. 20-21 травня 2019 р., м. Тернопіль. Тернопіль: Вектор, 2019. С. 167-170.

2. Засєкіна Т. М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика: монографія. Київ, Україна: Педагогічна думка, 2020. 400 с.

3. Інтеграція навчальних предметів в початковій школі як ефективна форма навчання молодших школярів : матеріали інтернет-семінару /уклад. Л.Н. Добровольська, В.О. Чорновіл. Черкаси : Видавництво КНЗ «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2017. 183 с. URL: <http://library.ippro.com.ua/attachments/article/430>

4. Малієнко Ю. Інтеграція як концепт сучасного підручникотворення. Проблеми сучасного підручника. 2021. Вип. 27. С. 123–131. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2021-27-123-131>

5. Мороз П. В., Мороз І. В. Інтегроване навчання історії в 5-9 класах: стан практики та перспективи. Український педагогічний журнал. 2021. № 3. С. 66–77. URL: <https://uej.undip.org.ua/index.php/journal/article/view/226/179>

6. Мороз П., Мороз І. Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі: методичний посібник. Київ: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ». 2021. 96 с.

7. Мороз П., Мороз І. Особливості конструювання та використання інтегрованих завдань на уроках інтегрованого курсу «Досліджуємо історію і суспільство. 5–6 класи». Український Педагогічний журнал. 2023. № 3. С. 205–216. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2023-3-205-216>

8. Пометун О., Гупан Н. Методологія створення інтегрованого курсу з історії та громадянської освіти для 5-го класу. Проблеми сучасного підручника. 2022. Вип. 28. С. 115–132. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2022-28-115-132>

9. Савченко О. Я. Система міжпредметних завдань на уроках літературного читання: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРИНТ, 2020. 104 с.

ЗАГАЛЬНОДИДАКТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ СИСТЕМИ ВПРАВ І ЗАДАНЬ ДЛЯ ПІДРУЧНИКІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ігор Горошкін,

*кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
відділу навчання іноземних мов,
Інститут педагогіки НАП України*

Навчання іноземної мови сьогодні – це насамперед практика застосування іноземної мови. Пріоритетне завдання підручника полягає в тому, щоб підготувати учнів до ефективної іншомовної комунікації. Для цього потрібні ефективні шляхи формування в здобувачів освіти механізмів іншомовного спілкування. Одним із таких шляхів є система вправ і завдань.